

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK TANULÁSI KÉPESSÉGEINEK FEJLESZTÉSE

Pap-Szigeti Róbert* és Zentai Gabriella**

**Kecskeméti Főiskola, GAMF Kar, Informatika Tanszék*

Szegedi Tudományegyetem, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

***Békés Megyei Humán Fejlesztési és Információs Központ, Békéscsaba*

Kulcsszavak: kritériumorientált, tartalomba ágyazott fejlesztés; hátrányos helyzet

Az elmúlt évtizedek empirikus vizsgálatai megmutatták, hogy tanulóink számos alapvető készsége, képessége nem fejlődik megfelelően az iskolai évek során. Ezek a fejlettségbeli problémák a tanulók jelentős részénél jelentkeznek, emellett az azonos életkorú tanulók egyéni fejlettségbeli különbségei is nagyok. Az adott életkornak megfelelő optimális működés hiánya az alapvető fontosságú készségek, képességek esetén a további fejlődés és a sikeres tanulás gátjává válhat. Ezek a problémák még inkább jelentkeznek a különböző szempontok szerint hátrányos helyzetű tanulóknál. Fontos, hogy az ő esélyeiket a megfelelő készségek, képességek tudatos fejlesztésével javítsuk.

Fejlesztésünk területét a tanulás sikeressége szempontjából alapvető fontosságú képességeket választottunk. A szövegértés, a rendszerezés, a következtetés és a kombinálás képessége ugyan nem fedi le a tanulás során alapvető szerepet játszó képességek teljes rendszerét, de mindegyik kiemelkedő fontosságú a gondolkodás és a tudásszerzés szempontjából. A spontán fejlődés egyik képesség esetén sem kielégítő, fejlesztésükkel azonban javíthatjuk az iskolai tanulás, a személyiségfejlődés, a társadalmi beilleszkedés szempontjából fontos tudáselemek elsajátítását.

A 2004/2005. tanévben Nagy József vezetésével kísérlet indult e képességek fejlesztésére. Tankönyvi szövegek felhasználására, feldolgozására építő kritériumorientált képességfejlesztő programot dolgoztunk ki. A képességek fejlesztése matematika, történelem, természetismeret, magyar nyelv és magyar irodalom tantárgy keretében valósult meg az 5. évfolyamon. A fejlesztés során a tanulók számára készített munkafüzetek feladatainak feldolgozásával a képességek fejlesztése mellett a kulcsfontosságú tankönyvi témák optimális elsajátítását is elő kívántuk segíti. A programban a hagyományos tanulásszervezési kereteket is megváltoztattuk, jelentős szerepet kap a tanulók cselekedtetése, a kooperatív tanulási helyzet. A programban hat kistérségi iskola mintegy 300 ötödikes tanulója vesz részt. A fejlesztésben közreműködő közel ötven pedagógust továbbképzés keretében készítettük fel a képességfejlesztő munkára. Az előmérésekre 2004 májusában, az utómérésekre 2005 májusában került sor. A kísérlet hatására a spontán fejlődést szignifikánsan meghaladó képességbeli növekedés történt. A spontán fejlődéshez képest sokkal kisebb azoknak a tanulóknak az aránya, akik a képességek alapvető összetevőit sem sajátították el. Ezzel párhuzamosan megnőtt az optimális fejlettséget elérők aránya. Az összefüggés-vizsgálatok alátámasztották, hogy az egyes képességek fejlődése nem egymástól függetlenül zajlik. Úgy véljük ezért, hogy elsősorban olyan programok nyújthatnak hatékony segítséget a tanulás alapvető képességeinek fejlesztésében, melyek nem korlátozódnak egy-egy készség, képesség fejlesztésére, hanem a rendszert egyidejűleg ragadják meg.

A kutatás az OTKA T 043480 pályázati forrásból valósult meg.